

Kartoitus saamelaiselokuva-alan koulutus- ja työelämätarpeista sekä opintopoluista ammattilaiseksi

Hanke: Capacity building in the indigenous Sámi film industry and media education in a context of new digital media technologies

Erasmus+ -ohjelma

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkõöskõs

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

Tiivistelmä

Saamelaiselokuva on tienristeyksessä. Saamelaiselokuvien kysyntä on kasvanut räjähdysmäisesti ja tuotantojen määrä on nopeassa kasvussa. Kun aikaisemmin pitkien elokuvien välillä kului kymmenen vuotta aikaa, nyt vuodessa on tulossa useampi pitkä elokuva, tv-sarja sekä useita lyhytelokuvia. Tuotannossa tai kehittämissä on kymmenkunta pitkä elokuva ja viisi tv-sarjaa.

Nopeasti kasvava saamelaiselokuva-ala tarvitsee rahoitusta ja kapasiteetin rakentamista. Saamelaiselokuva-alan suurin haaste tällä hetkellä on työvoimapula. Ammattitaitoisia tekijöitä ei ole tarpeeksi. Saamelaiselokuva-ala ei pysty vastaamaan kasvavaan kiinnostukseen ja tarpeisiin riittävällä volyymillä ja nopeudella.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen lähes 20-vuotinen medialinja, International Sámi Film Instituten tuki, verkostot ja koulutukset sekä Saamelaisen korkeakoulun, Sámi allaskuvlan elokuvaopinnot muodostavat tämänhetkisen saamelaiselokuvakoulutuksen.

Saamelaisalueella tulee kehittää pysyvää elokuva- ja media-alan koulutusta erityisesti nuorille koko Saamelaisalue kieliryhmineen huomioiden. Vaikka moni saamelaiselokuvantekijä on hankkinut koulutuksensa valtioiden nimekkäissä yliopistoissa, elokuva-alan korkeakoulutusta tulee kehittää globaalisti alkuperäiskansanäkökulmasta käsin.

Pysyvän ja laadukkaan koulutuksen kehittäminen on ratkaisu myös alan työvoimapulaan. Koulutuksen lisäksi tarvitaan suurempia tuotantoyhtiöitä sekä työharjoittelumahdollisuuksia tuotannoissa on lisättävä. Saamelaiselokuvan tekijöiden välisiä verkostoja tulee vahvistaa ja tähän tukeaan voivat tarjota monet saamelaisyhdistykset, -keskukset sekä tapahtumat. Lähivuosien koulutusratkaisut, rahoituksen kasvattaminen ja yhteistyö ovat avaimia saamelaiselokuva-alan kasvuun saamelaisyhteisön arvojen ja etiikan mukaisesti.

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahuiguovddáš
Säämi máttááttáskuvdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

Sisällys

Alkusanat.....	4
Saamelaisalueen koulutuskeskus – ainutlaatuinen media-alan peruskoulutus Saamelaisalueella.....	6
International Sámi Film Institute – suunnannäyttävä ja merkittävä tuki.....	9
Sámi allaskuvlan elokuva- ja media-alan opinnot.....	12
Saamelaiselokuva-alan ammattilaisten koulutus- ja urapolut.....	14
Saamelaiselokuva-alan koulutustarpeet.....	15
Saamelaiselokuva-alan työelämätarpeet.....	20
Yhteistyön vahvistaminen ja kansainväliset verkostot	23
Lapin yliopisto	24
Kalix Folkshögskola	25
Filmpool Nord	27
Skábma -elokuvakeskus ja saamelaiset kieli- ja kulttuurikeskukset	27
Saamelaisten elokuvantekijöiden verkostojen vahvistaminen.....	29
Lopuksi	31

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Sámi máttááttáskuávdáš
Sámi škoolltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

Alkusanat

Tämä raportti on kirjoitettu Sámi film industry and media education -hankkeessa. Kyseessä on pienimuotoinen Erasmus + -kumppanuushanke, jossa Saamelaisalueen koulutuskeskus (SAKK) toimii koordinaattorina ja Kansainvälinen saamelainen elokuvainstituutti (International Sámi Film Institute, ISFI) partnerina. Hanke on saanut EU-rahoitusta 60000 €.

Vahva saamelaiselokuvan ja tv-tuotannon nousu on tuonut mukanaan akuutteja koulutustarpeita ja tulevaisuuden tekijöistä on pulaa. Koko arktisella alueella tarvitaan media- ja elokuva-alan osaajia. Hankkeessa tehtiin kartoitus, jossa selvitettiin potentiaalisia opintopolkuja sekä koulutus- ja työelämätarpeita saamelaiselokuva-alalla.

Kartoitusta varten haastateltiin yhteensä 13 saamelaisen elokuva- ja media-alan ammattilaista tai koulutusorganisaatioiden edustajaa Saamelaisalueelta tai sen lähialueilta. Seitsemän haastateltavaa toimivat saamelaiselokuva-alalla ja kuusi haastateltavaa toimivat tai olivat toimineet Saamelaisalueella tai sen lähialueilla koulutusorganisaatioiden elokuva- ja media-alan opettajana tai tuotantoneuvojana elokuva-alalla. Hankkeen projektipäällikkö Tiina Jäppinen on vastannut raportin kirjoittamisesta sekä kartoitusta varten tehdyistä haastatteluista. Kartoituksen laatimisen tukena ja esilukijoina ovat toimineet ISFI:n elokuvakomissaari Liisa Holmberg ja SAKK:n kehitysjohtaja Janne Näkkäläjärvi.

ISFI:n määritelmä saamelaiselokuvalla ja myös elokuvien tukemiselle on, että elokuvan tuotannossa vähintään kahdessa pääroolissa (tuottaja, käsikirjoittaja, ohjaaja) tulee olla saamelainen ja myös elokuvan pääkielen tulee olla jokin saamen kielistä. ISFI haluaa tukea saamelaisia rakentamaan omaa elokuvateollisuuttaan. Saamelaiselokuvaa koskevat samat kriteerit kuin muitakin alkuperäiskansaelokuvia. Saamelainen elokuvayhteisö on osa isoa globaalia alkuperäiskansaelokuvayhteisöä, joka koostuu alkuperäiskansoihin kuuluvista elokuvantekijöistä ja instituutioista, jotka ovat alkuperäiskansojen omassa hallinnassa. Se sisältää noin 60-70 alkuperäiskansaelokuvafestivaalia, satoja instituutioita, elokuvakeskuksia ja kymmeniä rahoittajatahoja. Maan, kansan, rahoittajatahojen ja festivaalien kriteereissä

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooulttemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

voi olla pieniä eroja tai poikkeuksia, mutta tärkein kriteeri on, että vähintään yhden elokuvan päätekijöistä on oltava alkuperäiskansaan kuuluva. Päätekijöiksi lasketaan ohjaaja, käsikirjoittaja ja tuottaja. (West, 2022)

Kartoitus keskittyy saamelaiselokuva-alaan, mutta koska elokuva-ala on osa media-alan laajaa kenttää ja saamelaiselokuva-alan tekijät ovat usein toimineet tai toimivat myös media-alalla, koskee kartoitus myös media-alaa. Hankkeen tavoitteena on lisätä vuoropuhelua ja levittää tietoa parhaista käytännöistä Saamelaisalueella ja parhaassa tapauksessa laajemmin alkuperäiskansaelokuva-alalla. Parhaimmillaan tämä tuo alalle lisää uusia tekijöitä ja lisää koko alan näkyvyyttä kansainvälisesti. Kartoitus pyrkii selkiyttämään nopeasti kasvavan saamelaiselokuva-alan koulutus- ja työelämätarpeita. Parhaimmillaan kartoitus toimii tulevaisuuden saamelaiselokuvakoulutuksen suunnitelmien tukena ja luo alalle sen tarvitsemaa pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Raportti voi toimia myös uusien hankkeiden ja yhteistyösuunnitelmien pohjana.

Suurin kiitos kuuluu haastateltaville, joista yksikään ei kieltäytynyt haastattelupyynnöstä. Ilman haastateltavien asiantuntevaa panosta emme olisi pystyneet tätä tärkeää kartoitusta saamelaiselokuva-alan tarpeista kirjoittamaan.

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahusguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkөөskös

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

Saamelaisalueen koulutuskeskus – ainutlaatuinen media-alan peruskoulutus Saamelaisalueella

”Sakk on antanut minulle elokuvan tekemisen opin”

Saamelaisalueen koulutuskeskus (SAKK) on opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluva valtion oppilaitos, jolla on keskeinen asema Saamelaisalueen kehittämisessä ja arktisessa osaamisessa. Koulutuskeskuksen tarkoituksena on lisätä erityisesti saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisten kotiseutualueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria. Koulutus- ja tutkimusyhteistyö ulottuu Saamelaisalueen valtioiden lisäksi erityisesti pohjoisten alkuperäiskansojen maailmaan.

Jos saamelaisen elokuvan ajatellaan syntyneen vasta 1980-luvun lopussa Nils Gaupin *Ofelaš – Tiennäyttäjä* -elokuvan ja sen valtavan menestyksen myötä, saamelaiselokuvasukupolven toisen aallon voi ajatella syntyneen Liisa Holmbergin perustettua elokuvalinjan vuonna 2003 Inariin, Saamelaisalueen koulutuskeskukseen (West, 2022). Elokuvalinja sai alkunsa 90-luvun lopulla, kun monet Saamelaistaiteen tukiyhdistyksen jäsenistä olivat opettajina Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa, ja he tiedostivat saamelaisia elokuvia koskevat esityspaikka- ja levitysongelmat sekä pulan ammattitaitoisista saamelaisista elokuvantekijöistä. Kun saamelaisalueen koulutuskeskuksessa järjestettiin vuonna 1997 saamelaiskulttuuriin liittyvää koulutusta, opettajat huomasivat, ettei kurssimateriaalia ollut saatavilla. Elokuvan tekeminen otettiin yhdeksi koulutuksen välineeksi ja kurssilla syntyvät elokuvat haluttiin esittää laajemmalle yleisölle. Yhdistyksen jäsenten ideapalaverissa esityspaikaksi ehdotettiin elokuvafestivaalia. Aluksi mahdolltomalta tuntunut ajatus muotoutui ajan mittaan toteutettavissa olevaksi. (Karjalainen, 2012). *Skábmagovat* - elokuvafestivaali järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1998 ja ensi vuoden tammikuussa 25-vuotista taivaltaan juhlistavan festivaalin päätuottajana toimii edelleen Saamelaistaiteen

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahuiguovddáš
Säämi máttááttáskuvdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

tukiyhdistys tiiviissä yhteistyössä Saamelaismuseumo ja luontokeskus Siidan, Saamelaiskäräjien elokuvakeskus Skábman, Saamelaiskulttuurikeskus Sajoksen ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa.

Lähes 20-vuotinen medialinja on monella tapaa ainutlaatuinen koulutuslinja koko Saamelaisalueella. Medialinjan opettajana on kymmenisen vuotta toiminut Erkki Feodoroff. Medialinja on 1-2-vuotinen ja kahden vuoden opintojen jälkeen on mahdollisuus suorittaa ammattitutkinto näyttötutkintona. Media-alan koulutusohjelma on joustava ja ketterä ja pystyy vastaamaan alan nopeasti muuttuviin tarpeisiin.

Media-alan koulutuksessa tehdään sekä elokuvia että animaatioita, tutustutaan audiovisuaalisen viestinnän eri osa-alueisiin sekä osallistutaan paikallisten tapahtumien järjestämiseen. Opetus tapahtuu nykyaikaisissa tiloissa saamelaiskulttuurikeskus Sajoksessa, Inarissa. Saamelaiskulttuuri, monikulttuurisuus, ja pohjoinen ulottuvuus ovat työskentelyn punaisina lankoina. Medialinjalla opitaan elokuvan tekemisen perusteet ja se toimii valmistavana linjana jatko-opintoja varten, ensikosketuksena elokuva- ja media-alalle tai omien mediataitojen kartuttamiseen. Linja antaa mahdollisuuden myös verkostoitua Saamelaisalueen elokuva- ja media-alan toimijoihin ja työntekijöihin. Toisen vuoden aikana opiskelijalla on mahdollisuus syventyä häntä kiinnostaviin aiheisiin ja työharjoittelun osuus kasvaa. SAKK:lla on näyttötutkinnon järjestämislupa ja toisen vuoden opinnot valmistavat myös tämän tutkinnon suorittamiseen. Opintoihin kuuluu kolmen opintopisteen laajuinen saamelaiskulttuurin kurssi, joka sisältää myös kielen opiskelua. Lisäksi opiskelijoilla on halutessaan mahdollisuus opiskella valitsemaansa saamen kieltä (koltansaame, inarinsaame, pohjoissaame) lukuvuoden aikana viiden opintopisteen verran.

Medialinjalle otetaan vuodessa maksimissaan 10 opiskelijaa. Hakijoiden profiili on ollut perinteisesti kirjava. Mediaa on opiskellut nuoria suoraan peruskoulusta aina yli 50-vuotiaisiin saakka. Noin puolet hakijoista on Saamelaisalueelta ja puolet muualta Suomesta. Linjalla on vuosien aikana ollut myös muutamia ulkomaalaisia opiskelijoita. Koska opetuskieli on suomi, on vaatimus ollut suomen kielen taidon ymmärrys opiskelun mahdollistavalla tasolla.

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahuiguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

Medialinjan ensimmäisenä vuonna työharjoittelua on 4 viikkoa. Opiskelijat ovat itse järjestäneet harjoittelupaikan ja siihen liittyvät mahdolliset matkat ja majoitukset. Tukea harjoittelupaikan löytymiseen on tarvittaessa saanut koululta. Yhteistyötä paikallisten yritysten ja organisaatioiden kanssa työharjoittelun suhteen ei ole tehty sen virallisemmin. Saamelaiselokuva- ja media-ala tarvitsevat työntekijöitä. Hyvin suunnitellulla harjoittelulla sekä työharjoittelijat että työnantajat verkostoituvat keskenään ja harjoittelijoiden taidot karttuvat. Yhteistyötä työharjoittelun osalta olisi mahdollista kehittää. Muita mahdollisia yhteistyökumppaneita voisivat olla Saamelaisalueella tai sen läheisyydessä toimivat koulutusorganisaatiot, kuten Sámi allaskuvla tai esimerkiksi Norjan ja Ruotsin mediakoulutusta tarjoavat organisaatiot.

Muutama vuosi sitten ISFI ja SAKK järjestivät yhteistyössä SAKK:n medialinjan opiskelijoille 360-videotyöpajan. ISFI on myös rahoittanut pienimuotoisesti medialinjan opiskelijoiden lyhytelokuvia. SAKK:n medialinja tekee myös yhteistyötä Yle Sápmin kanssa. Neljän viikon animaatiokurssilla tehdään lastenanimatioita, jotka näytetään Unna Junná -lastenohjelmassa. Animaatioiden kieli on jokin saamen kielistä ja opiskelijat rekrytoivat ääninäyttelijöitä muun muassa SAKK:n kielilinjoilta.

Saamelaiselokuva-ala kasvaa nopeasti ja alalle tarvitaan lisää tekijöitä. SAKK:n tavoitteena on lisätä erityisesti saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisten kotiseutualueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria. Kuinka SAKK:n medialinja voisi toteuttaa tätä tarkoitustaan, huomioiden tulevaisuuden tarpeet saamelaiselokuva- ja media-alalla. Haastateltavien keskuudessa vallitsi yksimielisyys siitä, että Saamelaisalueella tulisi olla elokuva- ja media-alan peruskoulutusta erityisesti nuorille. Identiteetin vahvistuminen, verkostoituminen elokuva- ja media-alalla, jatkokoulutusmahdollisuuksien pohtiminen sekä oman kyvykkyyden ja motivaation vahvistaminen olivat tärkeitä syitä elokuva- ja media-alan koulutukselle Saamelaisalueella.

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahušguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

“What if the future would be the arena for the Sámi youth from four countries to come and learn media and film in Inari.”

Opiskelijoiden hakeutumista linjalle Saamelaisalueelta Suomen rajojen ulkopuolelta rajoittaa opetuskieli, joka on suomi. Opetuskielen ollessa englanti, hakumahdollisuudet laajenisivat Pohjoismaihin ja Venäjälle. Englanti opetuskielenä voisi lisätä kiinnostusta hakeutua opiskelemaan Inariin Saamelaisalueelta laajemmin. Saamelaiset ovat yksi kansa neljän valtion alueella ja saamelaiset tekevät tänä päivänä laajaa yhteistyötä yli valtioiden rajojen. Saamelainen elokuva- ja media-ala tekee yhteistyötä laajasti, joten luontevaa olisi tehdä yhteistyötä myös elokuva- ja media-alan koulutuksen kehittämiseksi.

Medialinja toimii myös valmistavana linjana korkeakouluopinnoille ja monet medialinjan käyneistä opiskelijoista ovat jatkaneet opintojaan elokuva- ja media-alalla korkeakouluissa. Mahdollisia jatko-opintopaikkoja Suomessa ovat elokuva- ja media-alan yliopistot ja korkeakoulut. Kielitaidosta riippuen myös Sámi allaskuvla Kautokeinosssa sekä muiden Pohjoismaiden media- ja elokuva-alan ammattikorkeakoulut sekä yliopistot.

International Sámi Film Institute – suunnannäyttävä ja merkittävin tuki

Norjan Kautokeinosssa sijaitseva International Sámi Film Institute (ISFI) on rakentanut kestävä, innovatiivista ja kansainvälistä saamelaiselokuva-alaa jo vuodesta 2009 lähtien. ISFI on tukenut näiden 12 toimintavuotensa aikana yli 80 saamelais- ja alkuperäiskansaelokuvaa ensi-iltaan asti. ISFI tukee monin tavoin saamelaisia elokuva-alan toimijoita ja alalle haluavia tarjoamalla mahdollisuuksia kehittää, tuottaa ja levittää saamenkielisiä elokuvia. ISFI:n visio on rakentaa kestävä ja innovatiivista saamelaista elokuva-alaa, joka on globaalisti näkyvä ja houkutteleva. Tärkeitä toimintaa ohjaavia arvoja ovat kunnioitus ja yhteys luontoa ja kaikkea elollista kohtaan, yhteistyö ja verkostot niin

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahuiguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

paikallisesti kuin globaalistikin sekä valtioiden rajat ylittävä ajattelutapa. Saamelaiset ovat yksi kansa neljän valtion alueella, joten ”borderless thinking” on luonnollinen osa toimintaa. ISFI kerää rahoitusta saamelaiselokuvalle, jotta tulevaisuudessa voitaisiin tukea yhä suurempia tuotantoja, kuten pitkiä elokuvia ja sarjoja. Tällä hetkellä rahoitus on noin kolme miljoona euroa vuodessa ja tavoite on kaksinkertaistaa rahoitus kuuteen miljoonaan euroon vuodessa. Rahoituksen kasvattamisen myötä tuotantoapurahoja voidaan antaa isommille tuotannoille, jonka myötä saamelaiselokuva-ala voi kasvaa. Rahoituksen kasvu mahdollistaa myös saamelaisten tuotantoyhtiöiden kasvun. Isommat tuotannot tarjoavat työtä yhä useammalle henkilölle tuotantoprosessissa ja tämä luo alalle kaivattua jatkuvuutta. Kapasiteettia voidaan myös kehittää luomalla harjoittelupaikkoja isompiin tuotantoihin ja tarjoamalla mahdollisuuksia tuotannoissa yhä useammalle saamelaiselle elokuvantekijälle.

“We really need to be present, especially for young people and for children.”

ISFI tukee myös lapsia ja nuoria ja haluaa olla läsnä digitaalisessa maailmassa tunnistettavien tarinoiden kautta. Elokuvat heijastavat elokuvia tuottavien kulttuurien uskomuksia ja arvoja, mutta myös muokkaavat ja vahvistavat kulttuurisia uskomuksia. Elämä on digitaalista niin monella tapaa ja ISFI haluaa läsnä nuorille ja lapsille tunnistettavien tarinoiden kautta. ISFI:n yksi tärkeimmistä tavoitteista onkin saamelaislasten ja -nuorten tuotannot saamen kielillä. Saamen kielten merkitystä painotetaan myös ISFI:n koulutuksissa ja työpajoissa, joita järjestetään tällä hetkellä pohjoissaameksi, englanniksi sekä pohjoismaisilla kielillä.

ISFI on järjestänyt 12 toimintavuotensa aikana lukuisia erilaisia työpajoja ja kursseja yksin sekä yhteistyössä organisaatioiden kanssa sekä tarjoaa mentorointitukea tukemilleen elokuvatuotannoille. Yhteistyökumppaneina ovat toimineet esimerkiksi Saamelainen korkeakoulu (Sámi allaskuvla), Saamelaiselokuvantekijöiden yhdistys (SFS, Sámi Filbmabargiid Searvi), Euroopan audiovisuaalisen alan yrittäjien organisaatio (European

Audiovisual Entrepreneurs, EAVE) sekä uusimpana tuotantoyhtiö ja suoratoistopalvelu Netflix. Yhteistyötä on tehty koulutusten järjestäjien kanssa kertomalla alan akuuteista tarpeista, rekrytoimalla opettajia ja koordinoimalla koulutuksia. ISFI on vahvassa vuoropuhelussa saamelaiden elokuvantekijöiden kanssa ja ISFI saa ensi kädessä tietoa alan tarpeista. ISFI vie tätä tärkeää tietoa eteenpäin koulutusorganisaatioille ja on myös apuna koulutuksen suunnittelussa ja järjestämisessä. Koulutusten suunnittelu ja täytäntöönpano vie aikaa, kun taas elokuva- ja media-ala on nopeasti muuttuva. Ihmisten vaihtuvuus vaikeuttaa yhteistyön rakentamista pitkäjänteisesti. Kurssi- ja projektimuotoiset koulutukset alkavat ja päättyvät ja tällöin ihmisten vaihtuessa ei jatkuvuutta synny. Elokuvakoulutusta kehitettäessä olisi ensiarvoisen tärkeää pystyä tekemään kehitystyötä pitkäjänteisesti katsoen kauemmaksi tulevaisuuteen.

Saamelaiselokuvakoulutus ei ole vakiintunutta. ISFI:llä on paras asiantuntijuus, ammattitaito ja verkostot saamelaiselokuvakoulutusten järjestämiseen. Saamelaiselokuva-alalla työskentelevät haastateltavat kokivat ISFI:n roolin omalla urallaan sekä koko alan kehittämisessä erittäin tärkeäksi. ISFI:n järjestämissä koulutuksissa luotiin verkostoja toisiin saamelaisiin elokuva-alan ammattilaisiin yli valtioiden rajojen. Haastateltavat toivat myös esiin tärkeyden pohtia saamelaiselokuvaa ja siihen liittyviä asioita sisäisesti, saamelaisten kesken.

ISFI:n on oltava mukana, neuvoteltava, puskeettava eteenpäin ja rahoitettava, jotta koulutus ei kuihdu. ISFI on organisaationa ketterä ja koulutustarpeisiin pystytään vastaamaan nopeastikin. ISFI:n rooli on keskeinen ja se toimii koko koulutus- ja urapolun ajan sen kaikissa vaiheissa. ISFI:n arvovalta ja tunnettuus mahdollistavat suunnannäyttäjänä toimimisen. Tulevaisuudessa on tärkeää keskittyä ja panostaa resursseja tärkeimpiin osa-alueisiin koulutuksen suhteen. Näitä ovat koulutuksen pysyvyyden ja jatkuvuuden varmistaminen, lasten ja nuorten tietoisuuden kasvattaminen sekä mahdollisuuksien luominen nuorille elokuva-alalla, ammattilaisten ammattitaidon syventäminen ja verkostoitumisen mahdollistaminen koko Saamelaisalueella.

Sámi allaskuvlan elokuva- ja media-alan opinnot

Saamelaisalueella elokuvaa voi opiskella SAKK:n ja ISFI:n tarjoamien opintojen lisäksi myös Saamelaisessa korkeakoulussa, Sámi allaskuvlassa, Kautokeinosssa. Vuosina 2018-2021 elokuvaopinnoista oli tarjolla 25 opintopisteen kokonaisuus, joka oli mahdollista sisällyttää alkuperäiskansajournalismiopinnojen bachelor -tutkintoon. Tuolloin elokuvaopintoja ja journalistiikan bachelor -opintoja johti Liv Inger Somby. Hänellä on vuosikymmenien kokemus erityisesti saamelaisten sekä alkuperäiskansojen elokuva- ja media-alalta. Tällä hetkellä Saamelaisessa korkeakoulussa elokuvaopintoja voi opiskella lukuvuoden aikana kahdella kymmenen opintopisteen kurssilla ja ne toteutetaan yhteistyössä ISFI:n kanssa. Syksyn kurssi keskittyy käsikirjoittamiseen ja tarinankerrontaan, kevään kurssilla tehdään ja tuotetaan lyhytelokuva. Kurssit voidaan sisällyttää eri kandidaatin tutkinto-ohjelmiin vapaavalintaisina kursseina tai tukikursseina. Ne sopivat erityisesti journalismin ja median opiskelijoille.

Saamelaisen korkeakoulun journalistiikan opinnot alkavat uudistettuna syksyllä 2023. Bachelor in Sámi Journalism -opinnot muuttuvat käytännönläheisemmiksi ja suuri osa opinnoista on työpaikalla tapahtuvaa oppimista. NRK Sápmi, SVT Sápmi ja Yle Sápmi tekevät yhteistyötä Saamelaisen korkeakoulun kanssa. Master in Sámi Journalism from an Indigenous Perspective -opinnot ovat englanninkieliset ja kaksivuotiset. Journalismiopinnoihin ei sisälly jatkossa elokuvaopintoja omina kursseinaan tai kurssikokonaisuuksina.

Elokuvaopinnojen kehittäminen ja rakentaminen on kalliimpaa kuin monen muun opintokokonaisuuden rakentaminen. Kun kehitetään alkuperäiskansa- tai saamelaisopintoja, tarvitaan instituutioita, joilla on erityistä osaamista alalla. Elokuva- ja media-ala kehittyy huimaa vauhtia ja vauhdissa pysyminen edellyttää asioiden suunnittelua pidemmälle tulevaisuuteen.

NRK Sápmi aloitti vuonna 2021 taleantaprográmma -nimellä kulkevan lahjakkuus- ja rekrytointiohjelman saamenkielentaitoisille henkilöille. Ensimmäisenä vuonna ohjelmaan valittiin kuusi henkilöä. Ohjelmaan etsittiin erityisesti etelä- ja luulajansaamea puhuvia ehdokkaita, pohjoissaamea puhuvien lisäksi. Elokuusta kesäkuuhun ehdokkaat kehittyvät ja perehtyvät paremmin sekä media-alaan että saamen kieliin. Tänä vuonna ohjelma sai kuusi uutta lahjakkuutta ja edustettuina ovat eteläsaamen, luulajansaamen ja pohjoissaamen kielet. Mona Solbakkin johtama ohjelma on onnistunut nuorten kielitaitoisten saamelaisten rekrytoimisessa media-alalle. Myös Yle Sápmi on organisoinut vastaavanlaisia harjoitteluohjelmia saamenkielisille nuorille. Yle Sápmin päällikkö Maiju Saijetsin mukaan saamelaisen journalismin kehittymisen kannalta on tärkeää, että alalla työskentelee eri ikäisiä ja eri taustoista tulevia henkilöitä. Trainee -ohjelma on synnyttänyt esimerkiksi maailman ensimmäisen koltansaamenkielisen podcast -ohjelman, kun trainee -ohjelman kautta saamelaisjournalismin pariin tulleet toimittaja Janica Gauriloff aloittaa ohjelman juontajana. Vastaavanlaisia lahjakkuus- ja rekrytointiohjelmia kaivattaisiin myös saamelaiselokuvan puolelle.

Koulutus on keskittynyt Kautokeinin ja Inarin alueelle. Erityisesti Etelä-Saamen alue on alikehittynyt tässä suhteessa ja siellä olisi paljon tietoa, joka olisi siirrettävissä saamelaiselokuva-alalle. Myös nuoria tulisi inspiroida ja rohkaista ottamaan ensimmäinen askel alalle. Asiaa on lähdetty ratkaisemaan Saamelaiselokuvantekijöiden yhdistyksen (SFS) toimesta. Yhdistys on tehnyt juuri ennen pandemiaa kartoituksen nuorten media-alan kouluttautumiseen liittyen. Rahoitus ja toteutus on suunnitteilla, mutta pandemian vuoksi se on viivästynyt. Ideana on mediabussi, joka kiertäisi Norjan ja Ruotsin Saamelaisalueilla toteuttamassa media- ja elokuva-alan työpajoja. Tämä työllistäisi myös paikallisia ihmisiä, joilla on tietoa, kielitaitoa sekä samaistumispintaa nuorten kertomiin tarinoihin.

Saamelaiselokuva-alan ammattilaisten koulutus- ja urapolut

”Ilman perusteita ei elokuvaa edes synny.”

Yhdistävänä tekijänä haastateltavilla elokuva-alan ammattilaisilla oli elokuvan perusteiden oppiminen ennen korkeakouluopintoja. Perustason koulutus ammatillisessa oppilaitoksessa tai opistotasoisessa koulutuksessa, mediatyöpajat ja oma harrastuneisuus olivat tapoja, joilla elokuvan tekemisen perusteet oli opittu. Jo uran alkuvaiheessa luotiin merkityksellisiä verkostoja ja kontakteja elokuva-alan ihmisiin. Näiden ensimmäisten elokuva-alan kontaktien kautta monet saivat uran kehittymisen kannalta tärkeää työkokemusta, rahoitusta ja/tai kannustusta ja tukea elokuva-alalla toimimiseen. Monet haastateltavista painottivat juuri näitä uran alkuvaiheilla syntyneitä kontakteja omalla uralla käännteentekeviksi tapahtumiksi.

Perusteiden oppiminen uran alkuvaiheessa usein nuorella iällä nähtiin tärkeäksi myös siksi, että silloin oli mahdollisuus varmistua omasta kyvykkyydestä sekä motivaatiosta elokuva-alalla. Perusteiden oppimisen jälkeen monet haastateltavat tekivät töitä elokuva-alalla edeten avustavista työtehtävistä hyvinkin nopeasti vaativimpiin tehtäviin. Moniosaamista tuli jo aikaisessa vaiheessa. Osa haastateltavista teki elokuva- tai media-alan töitä, osa hakeutui jatko-opintoihin ja osa perusti yrityksen ja/tai jatkoi freelancerina töitä tehden. Huomioitavaa on, että nämä vaihtoehdot eivät olleet toisiaan poissulkevia, vaan koulutus- ja urapolut ovat olleet kaikilla päällekkäisiä muodostaen jokaiselle oman, henkilökohtaisen urapolun elokuva-alan ammattilaiseksi.

Yleistä kaikkien saamelaiselokuva-alalla toimivien haastateltavien kesken oli, että he olivat opiskelleet Ruotsin, Norjan ja Suomen valtioiden elokuva- ja media-alan kouluissa elokuvan tekemistä tai media-alaa laajemmin. Perusteluina hakeutumiselle valtioiden korkeakouluihin todettiin, etteivät saamelaiset elokuvantekijät voi toimia irrallaan muusta maailmasta. Elokuvan tekemisen työkalut ja menetelmät ovat hyvin länsimaalaisia. Kilpailu on kovaa ja

elokuvan tekemisen taso on korkea. Paras koulutus ja ammattitaito opitaan parhaimmissa kouluissa, parhaimpien ja lahjakkaimpien tekijöiden kanssa. Toisaalta, saamelaisen elokuvan korkeakouluopintoja ei ole ollut mahdollista opiskella missään korkeakoulussa tutkintoon saakka, ainoastaan Saamelaisen korkeakoulun tarjoamina kursseina ja kurssikokonaisuuksina osana tutkintoa.

”parhaat koulut ja opettajat ovat olleet elokuvien tekeminen”

Elokuva-alalla on lukuisia festivaaleja, joissa järjestetään mm. työpajoja, pitch- ja verkostoitumistilaisuuksia, seminaareja ja luentoja. Haastateltavien kesken elokuva-alan tapahtumista korostuivat alkuperäiskansojen elokuvafestivaalit ympäri maailman sekä Pohjoismaissa järjestettävät elokuvafestivaalit. Kaikki haastatellut elokuva-alan ammattilaiset olivat festivaalien lisäksi osallistuneet eri organisaatioiden järjestämiin työpajoihin, seminaareihin tai ammattituotantojen kehittelypajoihin. Elokuva-alalla osaamista on päivitettävä jatkuvasti ja työpajat mahdollistavat syventymisen itseään kiinnostaviin aiheisiin. Kouluttautumista ja työntekoa ei nähty erillisinä toimintoina, vaan elokuvaprojektit kartuttivat ammattitaitoa läpi koulutuksen ja oman työuran. Omien elokuvien tekeminen alkoi uran alkuvaiheissa koulussa tai työpajoissa lyhytelokuvilla.

Saamelaiselokuva-alan koulutustarpeet

Tällä hetkellä saamelaiselokuvakoulutusta tarjoavat SAKK medialinjallaan, Sámi allaskuvla 20 opintopisteen vapaavalintaisina opintoina sekä ISFI työpajoina ja kursseina. Kasvava saamelaiselokuva-ala tarvitsee pysyvyyttä ja jatkuvuutta koulutukselta.

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahušguovddáš
Säämi máttááttáskuvdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

Hankkeet ratkaista saamelaiselokuvantekijöiden vähäistä määrää ovat kuitenkin olleet saamelaisten oman työn ja aherruksen takana, eivätkä esimerkiksi suomalaiset elokuva- ja mediakoulut ole nähneet tarpeelliseksi saamelaisten tai muidenkaan vähemmistöjen kouluttamista (West, 2022). Tämä on valitettava tosiasia. Tällä hetkellä saamenkielisille hakijoille on Lapin yliopistossa kiintiöpaikkoja oikeustieteiden, kasvatustieteiden ja taiteiden tiedekunnissa sekä Oulun yliopistossa lääketieteen, biologian ja kasvatustieteen tiedekunnissa. Vuonna 2020 uutisoitiin Lapin yliopiston päätöksestä lakkauttaa saamelaisten kiintiöpaikat, mutta päätös kumottiin Lapin yliopiston hallituksen toimesta. Vastuu saamenkielisten työntekijöiden koulutuksesta ja saatavuudesta kuuluu suurissa määrin valtiolle. Keskeisiä kysymyksiä ovat koulutuksen rahoitus sekä yhteistyö koulutusorganisaatioiden kanssa. Saamelaiselokuva-ala vaatii erityisosaamista, saamen kielen ja kulttuurin sekä alan tuntemusta. Yhteistyötä Saamelaisalueen koulutusorganisaatioiden kanssa tarvitaan, mutta vastuu koulutuksen järjestämisestä ei voi yksin olla heidän harteillaan.

Tällä hetkellä järjestettävä koulutus ei ole riittävää ja koulutuksen määrä ja sisältö vaihtelevat vuodesta toiseen. Sámi allaskuvla keskittyy kandidaatin ja maisterin tutkinnoissaan yhä selkeämmin journalistiikkaan ja elokuvaopinnot ovat sivuosassa. Haastatteluissa tuli esiin monia eri vaihtoehtoja koulutuksen järjestämisestä tulevaisuudessa. Nämä ratkaisut eivät ole toisensa poissulkevia, vaan koulutusta tulisi miettiä laajasti peruskoululaisten mediataitojen kartuttamisesta ja tietoisuuden herättämisestä aina yliopistotasolle saakka. Tutkintoon johtavien koulutusten tulisi olla osa tunnettujen ja laadukkaitten koulutusorganisaatioiden opintosuunnitelmaa ja osa myös sellaisia koulutusorganisaatiota, jolla on tutkinnon järjestämislupa.

“And then you realize, ah! I don't have to do like they do. I can follow my heart. That's what it's like to be a film artist.”

Mahdollisuus opiskella elokuvan perusteita, oman kielen ja kulttuurin parissa Saamelaisalueella, koettiin haastatteluissa tärkeäksi. Saamelaisalue tulisi huomioida koulutuksessa paremmin eteläisiä ja muita reuna-alueita myöden. Oman identiteetin ja taiteellisen ilmaisun vahvistaminen tulisi olla mahdollista oman urapolun alkuvaiheissa, jotta heti alusta alkaen opittaisiin olemaan ylpeitä omasta tavasta tehdä elokuvia. Nuoria tulisi auttaa löytämään oma äänensä ja tekemään asiat heidän omasta perspektiivistään. Elokuva-alalla tarvitaan osaavia, rohkeita ihmisiä, joilla on tarinoita kerrottavanaan. Haastateltavat kokivat tärkeäksi tietoisuuden kasvattamisen elokuva- ja media-alasta uravaihtoehtona lasten ja nuorten keskuudessa. Laadukkaan perustason koulutuksen kehittäminen Saamelaisalueella voisi kasvattaa opiskelijoiden määrää myös elokuva-alan korkeakouluissa.

Kun elokuvakoulutus on Saamelaisalueella, opitaan tekemään elokuvaa pohjoisen sääolosuhteissa ja luonnossa, saamelaisten ja saamelaiskulttuurin keskellä. Opiskeluaikana syntyisi luontevasti verkostoja saamelaiselokuva-alan ammattilaisiin ja yhteistyökumppaneihin. Koulutuksen suunnittelussa tulisi huomioida mahdollisuus opintojen ja töiden yhdistämiseen. Erityisesti perinteisten elinkeinojen parissa työskentelee myös nuoria. Heillä pitäisi olla yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen. Opiskelijoiden rekrytointiin ja opinnoista tiedottamiseen tulisi kiinnittää huomiota, jotta nuoria hakeutuisi koulutukseen koko Saamelaisalueelta.

Koulutuksen opetuskielikysymys on myös monitahoinen. Sámi allaskuvlan bachelor -opinnot järjestetään pohjoissaameksi ja master-opinnot järjestetään englanniksi. Sami allaskuvlan 25 opintopisteen elokuvaopintojen opetuskieli oli englanti, mutta vierailevat opettajat käyttivät opetuskielenä myös muita kieliä. Tarvittaessa käytettiin tulkkauspalveluita, joiden käyttö lisää koulutuksen kustannuksia merkittävästi. Kaikki elokuvaopintojen yhteydessä tehdyt elokuvat olivat saamen kielisiä. SAKK:n medialinjan opetuskieli on suomi. Jos opetuskieli olisi

englanti, voisivat saamen kielen taitoiset eri maista hakeutua opintoihin ja käyttää omissa töissään osaamaansa saamen kieltä. Myöskään opintojen järjestäminen pohjoissaameksi ei olisi ongelmatonta. Tällöin muita saamen kieliä osaavien hakeutuminen linjalle vaikeutuisi, koska myös saamen kielten välillä on niin suuria eroja, ettei opetus ilman pohjoissaamen taitoa välttämättä onnistuisi. Elokuva- ja media-alalla englannin käyttö ja termistö on kehittyntä ja englanti opetuskielenä voisi olla luonteva valinta. Erityisesti nuorten englannin kielen taito on hyvä. ISFI:n yksi saamelaiselokuvan määritelmistä on, että elokuvan pääkielen tulee olla jokin saamen kielistä. Eri saamen kielten näkyminen ja kuuluminen myös saamelaiselokuva- ja media-alalla on tärkeä asia. Tästä esimerkkeinä on jo aiemmin mainittu NRK Sápmiin lahjakkuusohjelma ja esimerkiksi Yle Sápmiin nuortenohjelma Sohkaršohkka.

Suurin osa saamelaisista elokuva- ja media-alan ammattilaisista on saanut koulutuksensa alalle Saamenmaan ulkopuolella. Pohjoismaissa toimii useita nimekkäitä valtioiden elokuvakouluja. Suomessa korkeakoulutasolla elokuvaa voi opiskella mm. Aalto -yliopiston elokuvataiteen ja lavastuksen laitoksella ja Tampereen ammattikorkeakoulun taiteen ja viestinnän osastolla (entinen TTVO). Media-alaa voi opiskella useissa korkeakouluissa ja näissä elokuva-alaa voi opiskella sivuaineena. Suomessa pohjoisimpana media-alaa voi opiskella Lapin yliopistossa Rovaniemellä, jossa taiteiden tiedekunnassa on tarjolla audiovisuaalisen mediakulttuurin opintokokonaisuus. Pohjoismaissa on useita alan arvostettuja korkeakouluja, joista pohjoisimpana Norjan Lofoteilla sijaitseva Nordland School of Arts and Film.

Korkeakoulutasoiselle saamelaiselokuvakoulutukselle on selkeä tarve. Tulisiko elokuvaa opiskella korkeakoulutasoisesti länsimaisissa korkeakouluissa vai alkuperäiskansaelokuvakoulussa, on pohtimisen arvoinen kysymys. Saamenmaalta on suora yhteys Kanadaan ja Alaskaan, joissa alkuperäiskansanäkökulma on olemassa, toisin kuin vaikkapa Helsingissä, Tukholmassa ja Oslolla. Länsimaisissa elokuvakouluissa usein opetetaan, että on vain yksi oikea tapa tehdä elokuvia. Elokuvantekeminen ei olisi niin paljon kiinni valtioiden linjauksista ja vallitsevasta näkökulmasta, jos saamelais- tai

alkuperäiskansaelokuvakoulutus olisi olemassa virallisena koulutusvaihtoehtona. Saamelainen elokuvayhteisö on osa isoa globaalia alkuperäiskansaelokuvayhteisöä ja yhteistyö myös elokuvakoulutuksen kehittämiseksi olisi luontevaa. Koulutuksessa voisi erikoistua vaikkapa tuottamiseen, käsikirjoittamiseen tai ohjaamiseen, mutta koulutus sisältäisi myös tuotantoja tehdessä käytännön tason oppia esimerkiksi kuvaamisesta ja editoimisesta. Korkeakoulutasoisen elokuvakoulutuksen rakentamisessa pitäisi laadun osalta tähdätä parhaimpien länsimaisten elokuvakoulujen tasolle. Rahoituksen pitäisi mahdollistaa parhaimpien opettajien palkkaaminen. Pohdintaa aiheutti myös länsimaisella elokuva-alalla toimiminen. Elokuvan tekemisen työkalut ja menetelmät ovat hyvin länsimaisia. Myöskään liika eristäytyminen ei ole hyvästä, koska toimimme maailmassa, jossa verkostojen luominen ja luonnollinen kilpailu on osa elokuva-alaa.

Haastateltavien keskuudessa kaivattiin myös saamelaisten elokuvantekijöiden sisäistä keskustelua saamelaiselokuvasta, sen arvoista ja etiikasta. Elokuvien parissa on vielä jouduttu keskittymään siihen, että saamelaisten tarinan kertoisivat itse saamelaiset. Kun taas esimerkiksi journalismin puolella keskustelussa, mikä on alkuperäiskansajournalismia, ollaan jo paljon elokuva-alaa pidemmällä. Tämä pohdinta ei ole keskiössä, kun puhutaan koulutuksesta eikä perustason koulutuksessa ole välttämättä tarkoituksenmukaista käydä etiikkaan liittyviä keskusteluja. Liian aikainen käsittely voi myös lamaannuttaa, kun puhutaan nuorista, aloittelevista tekijöistä. Myöskään länsimaisissa elokuvakoulutuksen perusteella ei näitä kysymyksiä käsitellä. Kuitenkin tarve pohtia saamelaiselokuvan tekemistä ja siihen liittyviä asioita sisäisesti, saamelaisten elokuvantekijöiden kesken, on olemassa ja tuli ilmi myös haastatteluissa.

Koulutusta suunniteltaessa tulisi katsoa pidemmälle tulevaisuuteen, huomioida niin Saamelaisalue kuin globaali alkuperäiskansayhteisökin. Eri tasoiselle koulutukselle on olemassa tarpeensa. Yhteistyötä tulisi tehdä parhaiden ja kumppaniksi hyvin soveltuvien koulutusorganisaatioiden kanssa. SAKK:n rooli saamelaiselokuvakoulutuksen järjestäjänä ja ISFI:n asiantuntijuus ja verkostot ovat korvaamattomia. Koulutusta tulee kehittää niin, että se tukee yhä paremmin nopeasti kasvavaa saamelaiselokuva-alaa sekä saamelaisia

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahuiguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooulttemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

elokuvantekijöitä. Saamelaiselokuvakoulutusta tarvitaan perustason koulutuksesta aina yliopistotasolle saakka. Koulutuksen tulee tukea saamelaisia elokuvantekijöitä myös ammattilaisinakin verkostojen luomisessa ja uuden oppimisessa.

Saamelaiselokuva-alan työelämätarpeet

“You have to be everything when you live here. You have to know every step of the film production.”

Saamelaiselokuva on tienristeyksessä. Tuotantojen määrä on nopeassa kasvussa; tällä hetkellä tuotannossa tai kehittelyssä on kymmenkunta pitkää elokuvaa ja viisi sarjaa. Saamelaiselokuva-alan suurin haaste tällä hetkellä on työvoimapula. Saamelaiselokuva-ala ei pysty vastaamaan kasvavaan kiinnostukseen ja tarpeisiin riittävällä volyymillä ja nopeudella, koska saamelaisia elokuva-alan ammattilaisia ei ole tarpeeksi.

Tätä tuki myös haastateltavien kokemukset. Pulaa on tuottajista, erityisesti isommista tuotantoyhtiöistä. Pulaa on kuvaajista, valokuvaajista, leikkaajista, äänittäjistä, editoijista, kuvaussihteereistä, kuvauspaikkojen järjestäjistä ja etsijöistä, lavastajista, puvustajista ja näyttelijöistä. Tätä haastetta kuvaa myös West (2022) gradussaan: ”Selvää on, että saamelaisista käsikirjoittajista on huutava pula, samoin esimerkiksi tuottajista, leikkaajista, kuvaajista ja ääni-ihmisistä. Kunkin ammattikunnan edustajia löytyy monesti vain yksi, tai pari, jos niinkään monta. En esimerkiksi tiedä yhtäkään saamelaista elokuvaleikkaajaa.”

”Sámi film industry is bleeding money.”

Tuottajia ja saamelaiden omistamia tuotantoyhtiöitä tarvitaan, koska tuottaja omistaa elokuvan oikeudet sekä elokuvasta saatavat tuotot. Mitä enemmän tuottajissa on saamelaisia, sitä suurempi osuus elokuvan tuotoista jää Saamelaisalueelle ja se hyödyttää saamelaiselokuva-alaa myös tulevaisuudessa. Saamelaiselokuva-alalta vuotaa rahaa pois, kun tuottajina toimivat muut kuin saamelaiset tuotantoyhtiöt.

Myös muihin kuin päärooleihin (tuottaja, käsikirjoittaja, ohjaaja) tarvitaan kipeästi saamelaisia. Mitä enemmän elokuvan tuotannossa työskentelee saamen kieltä osaamattomia tai kulttuuria tuntemattomia henkilöitä, sitä enemmän lisätyötä se tuotannossa työskenteleviltä saamelaisilta työntekijöiltä vaatii. Tällä hetkellä moni ammattilainen tekee itse useita eri työtehtäviä, koska ulkopuolelta tulevien opettamiseen ei ole aikaa eikä resursseja. Ilman kieltä myös monissa rooleissa toimiminen on vaikeaa ellei mahdotonta. Esimerkiksi elokuvaajan työ on taiteellista ja kuvaajan täytyy aistia ja nähdä kuvattavan tunnetilat. Jos elokuvaaja ei osaa kieltä eikä hänellä ole herkkyyttä ymmärtää tapahtumaa, elokuvaaja helposti antaa periksi taiteellisesta tasosta. Toinen haaste on saamelaiden ammattilaisten vähäinen määrä. Kun tehdään vaativaa elokuvaa, täytyy palkata vain ammattilaisia, koska riski esimerkiksi materiaalin tuhoutumiseen on liian suuri. Budjettia ja aikaa ei ole esimerkiksi kokonaisen päivän materiaalin tuhoutumiseen. Moni työtehtävä vaatii vuosien kokemuksen. Esimerkiksi kokeneella leikkaajalla on syvällisellä tasolla hallussaan dramaturgian ja käsikirjoittamisen taidot. Saamelaiselokuvien tuotannoissa joudutaan myös konsultoimaan elokuvan ulkopuolelta ihmisiä kulttuurisiin asioihin liittyvissä valinnoissa, kuten vaikkapa puuvustajan ja animaattorin rooleissa.

Toisaalta kaikki työtehtävät eivät vaadi vuosien kokemusta tai korkeakoulutasoista koulutusta ja näihin tehtäviin voitaisiin kouluttaa ihmisiä esimerkiksi harjoitteluohjelmien kautta. Pienissä tuotannoissa tiimit ja budjetit ovat niin pieniä, ettei maksullista harjoittelua ole mahdollista järjestää. Harjoittelijan mukanaolo vaatii myös henkilöstö- ja aikaresursseja

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahuiguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

ja monet elokuvantekijät ovat jo nyt ylityöllistettyjä. Harjoittelupaikkojen lisäämistä tuotannoissa tulisi tukea rahallisesti. Tämä mahdollistaisi työkokemuksen kerryttämisen ja verkostojen luomisen saamelaiselokuva-alalla jo uran alkuvaiheissa.

Saamelaisten elokuvien rahoituksesta on edelleen kova kilpailu, vaikkakin rahoituksen saaminen on helpottunut viime vuosina. Suomen elokuvasäätiön rahoituksella pääsee tuotantoon 20 elokuvaa vuodessa ja tämä tarkoittaa sitä, että rahoitusta saa 1-2 saamelaiselokuvaa vuodessa. Ruotsin elokuvainstituutti rahoittaa nykyään vuosittain vähemmistökielisiä elokuvia, joihin myös saamelaiselokuvat kuuluvat. Lisäksi Ruotsissa toimii alueellisia rahoittajia, kuten Film pool Nord, joka yhteistuottaa vähemmistöelokuvia monilla eri kielillä, kuten saamen kielillä, romanikielellä ja meänkielellä. Myös Norjan elokuvainstituutti rahoittaa saamelaiselokuvia ja tukee saamelaiselokuvia esimerkiksi rahoittamalla ISFI:n toimintaa.

ISFI:llä onkin keskeinen rooli saamelaiselokuvien rahoituksessa. ISFI rakentaa koko ajan yhteyksiä pohjoismaisiin ja kansainvälisiin rahoittajiin. ISFI:n rooli on tärkeä myös siksi, koska se mahdollistaa rahoituksen saamisen myös muualta helpommin. Erityisesti pienten kieliryhmien saamelaiselokuville rahoituksen saaminen on hankalampaa ja heille ISFI:n rahoitus on elintärkeää. Saamelaiselokuva-ala sää äänensä yhä paremmin kuuluviin elokuvantekijöiden ja rahoituksen suhteen, mutta rahoitusta tarvitaan edelleen kasvavan saamelaiselokuva-alan tarpeisiin.

Yhteistyön vahvistaminen ja kansainväliset verkostot

“We have to think about film and how to strengthen Indigenous networking and Indigenous way of telling stories.”

Saamelaiset ovat yksi kansa neljän valtion alueella, joten saamelaiselokuva-alan koulutusta suunniteltaessa ja rakentaessa yhteistyön tulee olla koko Saamelaisalueen kattavaa. ISFI:n visio on rakentaa kestävää ja innovatiivista saamelaista elokuva-alaa, joka on globaalisti näkyvä ja houkutteleva. ISFI tekee yhteistyötä alkuperäiselokuvayhteisön kanssa globaalisti ja nämä yhteydet ovat olleet tärkeitä alusta alkaen. Kautokeinossa järjestettiin ensimmäinen alkuperäiskansojen elokuvakonferenssi vuonna 2011. Seuraava konferenssi järjestettiin vuonna 2018 ja kolmas konferenssi on suunniteltu järjestettävän vuonna 2023. Globaalit verkostot, seminaarit ja yhteistyö vahvistavat saamelaiselokuva-alaa ja mahdollistavat koko alkuperäiskansaelokuva-alan tulevaisuuden kehittämistä kansainvälisellä tasolla.

Rahoittaakseen ja tukeakseen elokuvantekijöitä kaikkialla arktisella alueella ISFI on perustanut Arctic Indigenous Film Fundin (AIFF), jossa on kumppaneita koko arktiselta sirkumpolaariselta alueelta, mukaan lukien Alaska, Kanada, Grönlanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Venäjä. AIFF:n missio on tarjota osallisuutta, foorumi ja työmahdollisuuksia alkuperäiskansojen nuorille sekä tavoittaa syrjäisimpien yhteisöjen nuoret ja tarjota heille uusia tapoja tulla kuulluksi ja nähdyksi.

SAKK:n yhteistyöverkostot ulottuvat Saamelaisalueen lisäksi erityisesti pohjoisten alkuperäiskansojen maailmaan. Erityisesti korkeakoulutasoista koulutusta suunniteltaessa globaali yhteistyö olisi tärkeää. Jos elokuvakoulutus keskittyisi laajemmin alkuperäiskansojen elokuvakoulutukseen, koulutukseen hakeutuminen olisi mahdollista globaalisti.

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahuiguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkөөskөөs

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

Esimerkiksi Ruotsissa, jossa elokuva-ala on pidemmälle kehittyntä kuin Suomessa, kunnat tekevät aktiivisesti yhteistyötä elokuva-alan toimijoiden kanssa. Norrbottenin läänissä elokuva-alan toimijat tekevät yhteistyötä myös koulutuksen järjestäjien kanssa ja koulutuksen järjestäjät tekevät yhteistyötä toistensa kanssa. Myös saamelaiselokuvateollisuuden kehittämisessä tulisi valtioiden ja paikallisten kuntien olla vahvemmin mukana. Suomessa tämä tarkoittaisi Saamelaisalueen kuntia eli Inarin, Utsjoen, Enontekiön ja Sodankylän kuntia. Maailmalta löytyy myös kannustavia esimerkkejä valtion osallistumisesta alkuperäiskansojen elokuva-alan tukemiseen. Kanadan elokuva-alalle on perustettu alkuperäiskansojen elokuvatoimisto Indigenous Screen Office, jonka vuosibudjetti on Suomen elokuväsäätiön kokoluokkaa. Myös Kanadan kansallisen elokuväsäätiön, National Film Board of Canadian, vuosibudjetista tietty prosenttiosuus menee alkuperäiskansoille. Jo aiemmin on mainittu, että Ruotsissa tilanne vähemmistöelokuvien rahoituksen suhteen on parempi kuin Suomessa.

Saamelaista elokuvakoulutusta kehitettäessä olisi tärkeää miettiä pohjoismaista ja kansainvälistä yhteistyötä sekä huomioida koulutuksen kehittäminen eri koulutusasteilla. Yhteistyökumppaneiden osaaminen saamelaisasioissa sekä elokuva- ja media-alalla on tärkeää. Yhteistyökumppaneiksi sopii luontevasti myös muut tahot kuin koulutusorganisaatit. Jo aiemmin yhteistyökumppaneista on mainittu Sámi allaskuvla ja NRK Sápmi, SVT Sápmi ja Yle Sápmi. Seuraavaksi esittelemme muutamia mahdollisia yhteistyökumppaneita tulevaisuuden saamelaiselokuvakoulutuksen kehittämiseksi.

Lapin yliopisto

Rovaniemellä sijaitseva Lapin yliopiston visio on olla vuoteen 2030 mennessä luova edelläkävijä ja vastuullinen arktinen korkeakouluyhteisö. UArctic eli Arktinen yliopistoverkosto on yksi Lapin yliopiston strategisista kumppaneista. Koulutus- ja tutkimusyhteistyön sekä tiedonjaon kautta verkosto kasvattaa arktista osaamista pohjoisessa, edistää yhteisöjen säilymistä elinvoimaisina ja luo maailmanlaajuisia

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahuiguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

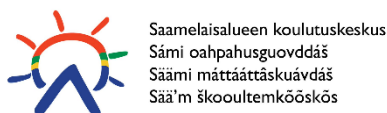
kumppanuuksia. Monitieteinen saamentutkimus on osa Lapin yliopiston kaikkien tiedekuntien tutkimustoimintaa. Tutkimus- ja opetustoiminnassaan Lapin yliopisto lähestyy saamelaisuuteen liittyviä kysymyksiä saamelaisyhteiskunnan omista rakenteista ja näkökulmista käsin sekä laajemmin osana kansallisia, kansainvälisiä ja alkuperäiskansojen omia tieteellisiä keskusteluja.

Lapin yliopistossa taiteiden tiedekunnassa on audiovisuaalisen mediakulttuurin koulutusohjelma, jonka opettajana toimii Timo Haanpää. Koulutusohjelman pääaine on mediatiede ja sivuaineet ovat multimedia, liikkuva kuva sekä pelisuunnittelu- ja teknologia. Yhteistyötä tehdään projektimuotoisesti eri tahojen kanssa. Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämisspalvelut -yksikkö on kokenut hanketoimija. Yksikkö on toteuttanut tuloksellisten aluekehityshankkeiden lisäksi useita kansainvälisiä hankekokonaisuuksia. Tällä hetkellä ajankohtaista on myös koulutusviennin kehittäminen yhdessä muiden alueen oppilaitosten kanssa.

Saamelaiselokuva- ja media-ala tarvitsee tulevaisuudessa myös korkeakoulutusta ja Lapin yliopistossa on suunnitelmissa hakea rahoitusta hankkeelle, jossa suunniteltaisiin elokuva- ja media-alan maisteritason koulutusta, jonka punaisena lankana on alkuperäiskansojen tarinankerronta ja digitaalinen media. Koulutus olisi englanninkielinen, kansainvälinen ja mediatieteeseen vahvasti tukeutuva. Yhteistyökumppanina luontevasti toimisi ISFI sekä SAKK, joilla on kummallakin erityisosaamista saamelaisten ja alkuperäiskansojen kouluttamisesta.

Kalix Folkshögskola

Koulujärjestelmä Ruotsissa ja Norjassa on samankaltainen kuin Suomessa, mutta eroja myös löytyy. Kummassakin maassa on laaja kansanopistojen koulutusjärjestelmä. Näiden koulujen (folkshögskola, folkehøgskole) opintolinjat vastaavat lähinnä SAKK:n medialinjaa. Pohjois-Ruotsissa ja Pohjois-Norjassa (Norrbotten, Troms og Finnmark, Nordland) media-alan

Co-funded by
the European Union

opintolinjoja kansanopistoissa on vähän. Pohjois-Norjassa linjat ovat esittävän taiteen ja näyttelijäntyön sekä valokuvaukseen keskittyviä linjoja. Ruotsissa Norrbottenin läänissä Kalix Folkhögskolanin film- och serieproduktion -koulutusohjelma on paljolti SAKK:n medialinjan kaltainen. Opettajana on toiminut vuodesta 1998 saakka Anders Durvall, jolla on vuosikymmenien kokemus elokuva- ja media-alalta. Opintolinja on yhden vuoden pituinen ja opetuskielenä on ruotsi. Kouluun otetaan maksimissaan 16 oppilasta vuosittain ja ikähaarukka vaihtelee nuorista yli 50-vuotiaisiin. Aikaisemmin opinnot olivat lähiopintoina Kalixissa, mutta muutama vuoden ajan opinnot on järjestetty monimuoto-opintoina, joissa lähiopintojen osuus on kuusi viikkoa vuoden aikana. Näin hakijoiden määrä opintolinjalle on saatu nousemaan.

Opiskelijoina on ollut myös meänkielisiä sekä saamenkielisiä opiskelijoita. He käyttävät harjoitustöissään usein omaa kieltään, vaikka opetus tapahtuu pääasiassa ruotsiksi. Vierailevat opettajat tutustuvat opiskelijoihin ja saavat mahdollisuuden tavata tulevaisuuden tekijöitä. Myös opiskelijat saavat arvokkaita kontakteja elokuva- ja tv-alalta työharjoittelua ja töitä silmällä pitäen. Koulu tekee läheistä yhteistyötä Film pool Nordin kanssa. Norrbottenissa on suuri elokuva-alan keskittymä ja tuotantojen muuttuminen elokuvien teosta yhä enemmän sarjojen tekemiseen on lisännyt tuotantojen kestoa ja työvoiman tarvetta. Työharjoittelun kesto vuoden opiskeluiden aikana on kymmenen viikkoa. Opiskelu Kalix folkhögskolanissa ei johda tutkintoon, mutta opiskelija saa todistuksen opinnoistaan. Opiskelijoiden tekemien elokuvien levittämiseen kiinnitetään myös huomiota. Opiskelijat osallistuvat esimerkiksi Minutfilmfestivaalien lyhytelokuvakilpailuun ja vierailevat Trollhättanin Novemberfestivaaleilla, jossa he voivat tavata muita elokuva-alan tulokkaita.

Kalix Folkhögskola on tehnyt yhteistyötä paikallisten koulujen kanssa, kuten Luulajan teknillisen yliopiston näyttelijäopiskelijoiden kanssa sekä Piitimen musiikkikorkeakoulun (School of Music in Piteå) sävellysoiskelijoiden kanssa. He ovat myös vierailleet Torniossa ja Rovaniemellä paikallisissa kouluissa.

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahuiguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

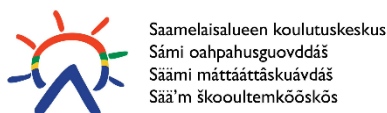
Co-funded by
the European Union

Filmpool Nord

Filmpool Nord (FPN) on Ruotsin toiseksi suurin alueellinen elokuva- ja tv-tuotannon tuotantokeskus sekä uranuurtaja alueellisessa elokuvatuotannossa. FPN kehittää, yhteistuottaa ja rahoittaa pitkiä elokuvia, tv-draamoja, dokumentti- sekä lyhytelokuvia. FPN on lisäksi elokuva-alan resurssikeskus, mikä tarkoittaa, että FPN toimii aktiivisesti alueen lapsi- ja nuorisotoiminnassa sekä elokuvien näyttämässä ja levittämisessä. FPN:n elokuvakonsulttina ja tuotantoneuvojana toimii Katja Härkönen, jonka vastuulla ovat lyhytelokuvista fiktiot sekä kaiken pituiset dokumenttielokuvat. Härkönen on kotoisin Suomesta ja ennen nykyistä työtään, hän on tehnyt töitä televisiossa, toiminut dokumenttielokuvien ohjaajana sekä toiminut muun muassa Oulussa elokuvakonsultin toimessa. Norrbottenissa lähes kaikki Ruotsin kansalliset vähemmistöt ovat läsnä: saamelaiset, ruotsinsuomalaiset, meänkieliset ja romanit. FPN onkin aina yhteistuottanut vähemmistökielisiä elokuvia ja vähemmistöelokuvien suhteen on selvää, että näkökulman tulee tulla yhteisön sisältä. FPN järjestää ja osallistuu moniin elokuva-alan tapahtumiin ja festivaaleille rahoittajan ja tuottajan roolissa. Norrbottenissa on suuri elokuva-alan keskittymä ja FPN ylläpitää elokuvatyöntekijöistä listaa, jossa mukana on noin 200 elokuva-alan työntekijää. Tämä listaus voisi toimia benchmarkkina myös saamelaiselokuvatyöntekijöiden parempaa koordinoitua silmällä pitäen.

Skábma -elokuvakeskus ja saamelaiset kieli- ja kulttuurikeskukset

Alkuperäiskansojen elokuvakeskus Skábma on alueellinen elokuva- ja audiovisuaalisen alan resurssikeskus, joka toimii Saamelaiskäräjien alaisuudessa Inarissa. Skábmagovat - elokuvafestivaalin ympärille kehittynyt Skábma -elokuvakeskus perustettiin vuonna 2009, jolloin elokuvakeskuksen toiminta on ensimmäisen kerran mainittu Saamelaiskäräjien toimintakertomuksessa. Vuonna 2009 Opetusministeriö myönsi 30000 euroa saamelaislasten mediakasvatus -projektiin ja 18000 euroa saamelaisen elokuvatuotannon

Co-funded by
the European Union

kehittämiseen ja markkinointiin. Lisäksi valtion elokuvataidekunnalta saatiin 14000 euroa erityisavustusta alueelliseen elokuvatoimintaan. Ensimmäisen toimintavuoden aika elokuvakeskus panosti erityisesti lasten ja nuorten elokuvakasvatukseen ja koulutukseen, saamelaiden elokuvatekijöiden koulutukseen, saamelaiselokuvan levittämiseen sekä kansainvälisten suhteiden luomiseen.

Tällä hetkellä toiminnan rahoittaa Opetus- ja kulttuuriministeriö. Elokuvakeskuksen tehtävänä on tukea saamelaiselokuva- ja tv-tuotantoja, järjestää elokuvakoulutusta, -kasvatusta sekä järjestää esitys- ja levitystoimintaa. Elokuvakeskus Skábma on edelleen mukana järjestämässä ja kehittämässä Skábmagovat –elokuvafestivaalia. Festivaaleilla on ollut mukana vuodesta 2005 myös lasten ja nuorten päivä, joka on vakiinnuttanut paikkansa tapahtumassa.

Saamelaisia kieli- ja kulttuurikeskuksia on useilla paikkakunnilla Saamelaisalueella. Saamelaiskulttuurikeskus Sajos on Suomen saamelaisten parlamenttitalo sekä kulttuuri-, koulutus- ja osaamiskeskittymä Inarissa. Giellagárdi on saamen kielen keskus, jonka Deanuleagis sámástit -hanke perusti keväällä 2022 Utsjoelle. Norjassa ja Ruotsissa toimii useita saamen kieli- ja kulttuurikeskuksia. Saamelaiselokuva-alalla tuottajana, käsikirjoittajana ja ohjaajana työskennellyt Oskar Östegren toimii Tärnabyhyn avatussa Aejlies -saamelaiskeskuksessa sekä Sijti Jarng -saamelaiskeskuksessa Hattfjelldalissa. Kulttuurikeskukset keskittyvät kieleen, mutta myös taiteeseen laajemmin. Jatkossa on tarve keskittyä erityisesti nuoriin. Maantieteellisen sijainnin vuoksi yhteistyö Norjan ja Ruotsin Saamelaisalueiden välillä toimii hyvin. Saamelaisten kieli- ja kulttuurikeskusten kautta olisi mahdollista tavoittaa saamelaisnuoria laajasti Saamelaisalueilta, kun saamelaiselokuva- ja media-alan koulutusta kehitetään.

Saamelaisten elokuvantekijöiden verkostojen vahvistaminen

Saamelaiset ovat yksi kansa neljän valtion alueella ja saamelaiselokuva-alalla tulisi vahvistaa yhä enemmän valtioiden rajat ylittävää toimintaa. Elokvateollisuus on Ruotsissa kehittyneempää kuin muissa Saamelaisalueen valtioissa, toisaalta Norjassa ISFI:n toiminta on näkyvää ja arvostettua ja Norjassa tuetaan saamelaiselokuvia paremmin kuin Ruotsissa ja Suomessa. Venäjällä tilanne on kaikista heikoin. Oman lisänsä ja haasteensa yhteistyöhön tuo eri saamen kielet, joista pienempiä puhutaan usein paikallisesti.

Saamelaiselokuvantekijöiden määrä on niin pieni ja yhteistyölle sekä verkostoitumiselle on suuri tarve. Alkuperäiskansojen elokuvakonferenssit ovat keskittyneet verkostoitumiseen globaalisti; näiden lisäksi kaivataan saamelaiselokuva-alan sisäistä verkostoitumista. Monet tapahtumat keskittyvät myös rahoituksen keräämiseen, mutta tarvittaisiin myös sisäinen foorumi, jossa voi unohtaa muiden tahojen vaatimuksen ja näkökulmat.

Saamelaiselokuvantekijöiden yhdistys (SFS, Sámi Filbmabargiid Searvi) tekee verkostoitumisen eteen töitä, mutta pandemia-aika on tuonut omat haasteensa työhön. SFS on tehnyt yhteistyötä ISFI:n kanssa ja myös laajemmin saamelaisten eri alan taiteilijoiden kanssa. SFS on osa vuonna 1987 perustettua Saamelaista taitelijaneuvostoa (SDR, Sámi Dáiddárráđđi), joka toimii yleissihteeristönä saamelaisille taiteilijajärjestöille. SDR edistää ja tukee rahallisesti yksittäisten taiteilijoiden ammatillista kehitystä. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi neuvosto hallinnoi muun muassa Saamelaiskäräjien taiteilija-apurahoja. Näiden yhdistysten lisäksi aktiivinen toimija saamelaiselokuva- ja media-alalla on saamelaisjournalistien yhdistys (SJS, Sámi Journalistaid Searvi), joka järjesti vuonna 2021 ensimmäisen Saamelaisen mediafestivaalin (Sámi Media Festivála) Kautokeinosssa.

Saamelaisen mediafestivaalin tarkoituksena on olla foorumi, joka mahdollistaa yhteistyön lisäämisen ja edistää median kehitystä saamelaisnäkökulmasta. SJS on ainoa saamenkielinen järjestö, jonka tavoitteena on yhdistää saamelaistoimittajia ja mediatyöntekijöitä koko Saamelaisalueella. Monet saamelaiselokuva-alan ammattilaisista työskentelevät tai ovat työskennelleet myös saamelaismedian parissa. SFS on yhdistys saamelaisille

elokuvantekijöille, kun taas SJS on yhdistys kaikille media-alan työntekijöille. On mielenkiintoista, mikä on näiden eri yhdistysten suhde toisiinsa ja saisiko toimintaa yhdistämällä elokuvantekijöille myös nykyistä paremmat mahdollisuudet verkostoitua keskenään.

Haastatteluissa nousi esille tarve verkostoitua ammattilaisten kesken, mutta myös nuorten ja uusien saamelaiselokuva-alan tekijöiden kesken. Koska työntekijöistä on pulaa lähes kaikissa tehtävissä, tarvetta olisi esimerkiksi sellaiselle jäkälätason tapahtumalle, jossa ohjaaja pääsisi tutustumaan näyttelijöihin, kuvaajiin tai vaikkapa leikkaajiin. Erityisen kova tarve elokuva-alalla on saamenkielisille näyttelijöille. Tapahtumiin olisi tärkeä saada ihmisiä koko Saamelaisalueelta ja tässä rekrytoinnissa ja markkinoinnissa erityisesti yhdistykset ja muut toimijat voisivat tehdä tärkeää työtä. Tapahtuman luonteena toimisi rento tilaisuus paremmin kuin esimerkiksi seminaari, jossa virallinen ohjelma vie paljon aikaa. Tapahtuman yhteydessä voisi toki olla aiheeseen liittyvä työpaja, mutta aikaa tulisi olla ihmisten kohtaamiselle.

Tällaisista tapahtumista on toimivia esimerkkejä. Tampereen elokuvajuhlilla toteutettiin vuonna 2022 näyttelijöiden ja ammattilaisten pikatreffit -tapahtuma. Tapahtumaan oli ennakoilmoittautuminen ja kullekin ohjaajan/tuottajan/roolittajan ja näyttelijän kohtaamiselle oli varattu pari minuuttia aikaa. Tilaisuuden järjestivät Suomen elokuvaohjaajaliitto ry (SELO) ja Tampereen freelance-näyttelijät ry. Skábmagovat - elokuvafestivaaleilla tai Saamelaisilla mediafestivaaleilla voitaisiin kokeilla samantyyppistä tapahtumaa. Pitch-tilaisuuksia on perinteisesti järjestetty elokuva-alalla paljon. Esimerkiksi Tromssan kansainvälisten elokuvafestivaalien yhteydessä järjestettävä North Pitch - Below Zero on kansainvälinen pitch-tapahtuma dokumenttiprojekteillem, jotka keskittyvät elämään napapiirin yläpuolella. Toinen esimerkki on PITCH 22 -tapahtuma, joka järjestettiin tänä vuonna neljättä kertaa. PITCH -tapahtuma on kohtaamispaikka elokuva-alalle tuleville uusille tekijöille, rahoittajille ja tuotantoyhtiöille sekä alan muille toimijoille. Tapahtumassa esitellään elokuvakoulujen lopputyöelokuvia ja kouluista alalle siirtyviä elokuvantekijöitä.

Saamelaisalueen koulutuskeskus
Sámi oahpahušguovddáš
Säämi máttááttáskuávdáš
Sää'm škooltemkooškos

INTERNATIONAL SAMI FILM INSTITUTE

Co-funded by
the European Union

Saamelaiselokuva-alalla tarve olisi erityisesti tapahtumalle, jossa alalle tulevat uudet tekijät kohtaisivat jo alalla toimivat ammattilaiset.

Lopuksi

Jo aikaisemmin viittasin Westin (2022) kuvaukseen saamelaisen elokuvan aalloista, jossa saamelaisen elokuvan voi ajatella syntyneen 1980-luvun lopussa Nils Gaupin *Ofelaš – Tiennäyttjä* -elokuvan ja sen valtavan menestyksen myötä. Toisen aallon voi ajatella syntyneen Liisa Holmbergin perustettua elokuvaalinjan vuonna 2003 Inariin, Saamelaisalueen koulutuskeskukseen. West (2022) näkee kolmannen aallon syntyneen ISFI:n perustamisen myötä kymmenen vuotta sitten, jolloin alkoivat myös ISFI:n järjestämät elokuvakurssit ja tekijöiden koulutus alalle. Toisen ja kolmannen aallon aikana alkoi tulla myös Saamenmaan ulkopuolella koulutuksensa saaneita elokuvatekijöitä.

Liisa Holmberg (2019) toteaa *Shared Voices Magazine* 2019 -numeroon kirjoittamassaan artikkelissaan, että elokuva-ala on yksi maailman nopeimmin kasvavista teollisuudenaloista. Yksi alkuperäiskansayhteisöjen suurimmista ongelmista on se, että nuorilla ei ole mahdollisuuksia opiskella tai työskennellä kotiseudullaan. Avain pysyvän ammatillisen perustan luomiseen elokuva-alalla on koulutuksessa.

Rohkenen sanoa, että saamelaiselokuvan neljäs aalto on käsillä. Tähän viittaavat saamelaiselokuva-alan nopea kasvu, kansainvälisen kiinnostuksen lisääntyminen, rahoituksen kasvu ja uusien yhteistyökumppanuuksien syntyminen, kuten AIFF:n perustaminen vuonna 2018. Saamelaiselokuva-alan koulutusta halutaan kehittää huomioiden koko Saamelaisalue, pysyvästi ja laadukkaasti. Saamelaiselokuvatekijöiden verkostoja tulee vahvistaa yli valtioiden rajojen ja luoda mahdollisuuksia pohtia saamelaiselokuvan tekemistä ja siihen liittyviä asioita sisäisesti, saamelaisten elokuvatekijöiden kesken. Tärkeitä foorumeja verkostoitumiselle ovat vuonna 2021 ensimmäisen kerran järjestetty Saamelainen mediafestivaali ja alkuperäiskansojen

elokuvakonferenssi, jota suunnitellaan järjestettäväksi kolmannen kerran vuonna 2023. Toivon mukaan voimme jälkepäin todeta lähivuosien koulutusratkaisujen olleen avain neljännen aallon syntymiseen ja elokuva-alan kasvuun saamelaisyhteisön arvojen ja etiikan mukaisesti.

Haastattelut:

24.5.2022 Katja Gauriloff

25.5.2022 Timo Haanpää, Lapin yliopisto

31.5.2022 Lisa-Marie Kristensen

2.6.2022 Liisa Holmberg, ISFI

10.6.2022 Suvi West

14.6.2022 Katja Härkönen, Film pool Nord

15.6.2022 Ken Are Bongo

16.6.2022 Oskar Östergren Njajta

20.6.2022 Inker Anni Sara, Sámi allaskuvla

27.6.2022 Anne Lajla Utsi, ISFI

30.6.2022 Liv Inger Somby, Sámi allaskuvla

1.9.2022 Erkki Feodoroff, Saamelaisalueen koulutuskeskus

13.9.2022 Anders Durvall, Kalix folkhögskola

Lähteet:

Aejlies -saamelaiskeskuksen Facebook-sivut, <https://www.facebook.com/aejlies/about>

Arctic Indigenous Film Fund, <http://www.aiff.no/>

Elokuvakeskus Skábma, <https://www.samediggi.fi/skabma-elokuvakeskus/>

Filmpool Nord, <https://filmpoolnord.se/>

Filmpool Nordin lista elokuvatyöntekijöistä, <https://filmpoolnord.se/filmarbetarregister/>

Holmberg, Liisa. 2019. "Arctic Indigenous Films in the Spotlight", Uarctic, Shared Voices Magazine 2019. <https://old.uarctic.org/shared-voices/shared-voices-magazine-2019/arctic-indigenous-films-in-the-spotlight/>

Holmberg, Liisa. 2022. "Sovinnon tekeminen on prosessi." Lapin Kansa, 16.8.2022

International Sámi Film Institute, 2021, Ofelaš – Pathfinder, Guidelines for Responsible Filmmaking with Sámi Culture and People, <https://isfi.no/article/pathfinder-guidelines/>

International Sámi Film Institute, <https://isfi.no>

Kalix folkhögskola, <https://www.kalixfolkhogskola.se/film-och-serieproduktion/>

Karjalainen, Reetta. 2012. "Kuvia lumessa: Skábmagovat -alkuperäiskansojen elokuvafestivaalin mediarepresentaatio valtaväestön sanomalehdissä vuosina 1999-2007." Pro Gradu -tutkielma, Oulun yliopisto, Giellagas-instituutti, saamen kieli ja saamelainen kulttuuri.

Laki Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta,
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100252>

Lapin yliopisto, <https://www.ulapland.fi/FI>

Minutfilmfestivalen, <https://minutfilmsfestivalen.se/>

Nordland kunst- og filmhøgskole, <https://lofotenkunstfilm.no/information-in-english>

North Pitch -tapahtuma, <https://www.northpitch.no/>

Novemberfestivalen, <https://novemberfestivalen.se/>

NRK Sápmi, 2021. NRK Sápmi satser på talentprogram, <https://www.nrk.no/presse/nrk-sapmi-satser-pa-talentprogram-1.15452693#samisk>

NRK Sápmi, 2022. Dette er årets samiske talenter, <https://www.nrk.no/presse/nye-talenter-i-nrks-samiske-talent--og-rekrutteringsprogram-1.15972347>

Pohjoiskalotin neuvosto, 2018. Rajattomaan yhteistyöhön uutta eloa, <https://pohjoiskalotinneuvosto.fi/uutinen/rajattomaan-yhteistyohon-uutta-eloa/>

Saamelainen korkeakoulu (Sámi allaskuvla), <https://samas.no>

Saamelaisalueen koulutuskeskus, <https://www.sogsakk.fi/fi>

Saamelaisjournalistien yhdistyksen Facebook-sivut, <https://www.facebook.com/Samijournalista>

Saamelaiskäräjien toimintakertomus vuodelta 2009 (2009). Saamelaiskäräjät. <https://dokumentit.solinum.fi/samediggi/?f=Dokumenttipankki%2FKertomukset%2C%20ohjelmat%20ja%20suunnitelmat>

Sámi dáiddárráđđi, <https://samidaiddar.no/>

Sijti Jarngje -saamelaiskeskus, <https://sijtijarngje.no/nb/>

Skábmagovat, <https://www.skabmagovat.fi/>

Suomen elokuvasäätiö, 2022. Elokvakoulujen PITCH 22 -tapahtumassa palkittiin 11 lopputyöprojektia, <https://www.ses.fi/ajankohtaista/elokuvakoulujen-pitch-22-tapahtumassa-palkittiin-11-loputyoprojektia/>

SVT, Möte med...Katja Härkönen. 15.11.2021.

<https://www.svtplay.se/video/33171466/mote-med/mote-med-sasong-1-katja-harkonen?info=visa>

Tampereen elokuvajuhlien ohjelmakirja, 2022. <https://tamperefilmfestival.fi/festivaali-2022/ohjelmakirja/> (s.208)

West, Suvi.2022. ”Pyytää lupaa, pyytää tarinaa - Saamelaiselokuvan olemusta etsimässä ja saamelaistamassa.” Pro Gradu -tutkielma, Aalto -yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, elokuvataiteen ja lavastustaiteen laitos.

Yle, 2020. Lapin yliopisto ei lakkautakaan saamenkielisten kiintiöpaikkoja – ”Kiintiöpaikkajärjestelmä on ja pysyy”, <https://yle.fi/uutiset/3-11190021>

Yle, 2021. Janica Gauriloff, 25, rakastui ja lähti Keminmaasta Saamenmaahan – Nyt hän luo toimittajauraa erittäin uhanalaisella kielellä, <https://yle.fi/uutiset/3-11971480>

Yle, 2021. Ylen harjoitteluohjelma kouluttaa uusia saamenkielisiä osaajia media-alalle, <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2021/06/10/ylen-harjoitteluohjelma-kouluttaa-uusia-saamenkielisia-osaajia-media-alalle>